

CALVELLI & CIGLIO KUNDËR ITALISË

(kërkesa nr. 32967/96)

17 Janar 2002

kjo çështje kishte të bënte me dënimin e një mjeku për neglizhencë në ushtrimin e profesionit të tij, kur kjo neglizhencë çon në pasoja të rënda për shëndetin e pacientit

I. Faktet kryesore

1. Kërkuesit, Pietro Calvelli dhe Sonia Ciglio, janë të dy shtetas italianë, fëmija i të cilëve kishte lindur në një klinikë private në Cosenza (Itali) më 7 shkurt 1987. Menjëherë pas lindjes, fëmija iu nënshtrua një trajtimi intensiv në një rajon të spitalit të Cosenza-s për shkak se vuante nga sindroma e një post-asfiksie serioze respiratore dhe neurologjike të shkaktuar nga mënyra se si ai mbajtur gjatë lindjes. Fëmija vdiq dy ditë më pas, më 9 shkurt 1987.

2. Më 10 shkurt 1987 kërkuesit bënë një ankım dhe Zyra e Prokurorit në Cosenza nisi një hetim. Kërkuesit u vunë në dijeni se akuza penale do të drejtohej kundër E.C., mjekut përgjegjës për lindjen e fëmijës dhe njëkohësisht bashkëpronar të klinikës, dhe, më 7 korrik 1989 ata u bënë palë civile në proces. Më 17 dhjetor 1993 Gjykata Penale e Cosenza-s e konstatoi E.C. fajtor *in absentia*, për vrasje pa paramendim nga pakujdesia dhe e dënoi atë me një vit burg si dhe e urdhëroi që t'i paguante palës civile shpenzimet dhe dëmshpérblimin.

3. Gjykata italiane konstatoi se i akuzuari ishte në dijeni që lindja në fjalë duhej konsideruar si lindje me rrezik për shkak se e ëma e fëmijës ishte një diabetike në nivelin A si dhe kishte pasur probleme të tjera të vështira që kishin pasur të bënин me përmasat e fetusit. Prania e një rreziku të tillë, në këto rrethana që përmendëm më lart, nënkuptonte marrjen e masave paraprake dhe që mjeku i ngarkuar me këtë lindje duhet të kishte qenë i pranishëm gjatë saj. Gjykata penale konstatoi se, megjithëkëtë, E.C., që kishte qenë edhe mjeku me të cilin nëna ishte këshilluar gjatë shtatzënisë, nuk kishte marrë asnjë masë paraprake kujdesi dhe për më tepër nuk kishte qenë i pranishëm gjatë lindjes së fëmijës, duke vizituar pacientë të tjerë në pavijone të tjera të klinikës. Kur u vunë re komplikacionet gjatë lindjes, mameve të spitalit iu deshën gjashtë shtatë minuta për ta gjetur mjekun dhe vonesa në ndërhyrje, përpara pra se ky të kishte qenë në gjendje të kryente veprimet e nevojshme të posaçme për ta nxjerrë fetusin, i kishin zvogëluar në mënyrë domethënëse mundësitetë e fëmijës për të mbijetuar.

4. Megjithatë gjykata italiane e pezulloi vendimin e saj dhe urdhëroi që dënim i nuk duhet të figuronte në dosjen personale penale të E.C.-së. Për më tepër, ajo hodhi poshtë pretendimin e kërkuesve për një akordim të përkohshëm të kompensimit. E.C. e apeloi vendimin e gjykatës së shkallës së parë. Në një vendim të 3 korrikut 1995 Gjykata e Apelit e Katanxaros vendosi që ndjekja penale e veprës në fjalë ishte parashkruar dhe se afati kohor për ndjekjen e veprës për të cilën E.C. ishte akuzuar kishte mbaruar më 9 gusht 1994.

5. Ndërkohë kërkuesit kishin paraqitur edhe një padi me karakter civil kundër E.C.. megjithatë, më 27 prill 1995, ndërsa procedurat penale nuk kishin mbaruar ende përpara Gjykatës së Apelit të Katanxaros, ata arritën një marrëveshje me mjekun dhe me shoqërinë siguruese të klinikës në bazë të së cilës kjo e fundit duhet t'u paguante kërkuesve një shumë prej 95 000 000 lireta italiane (ITL) për çdo dëm që iu ishte shkaktuar atyre. Në vijim, përderisa palët nuk u paraqiten në seancën e 16 nëntorit 1995, çështja u mbyll.

II. Vendimi i Gjykatës

6. Kërkuesit ankoleshin, në bazë të Nenit 2, që, për shkak të vonesave procedurale, kishte hyrë në veprim parashkrimi, duke e bërë të pamundur ndjekjen penale të mjekut përgjegjës për trajtimin e fëmijës së tyre i cili vdiq pak pas lindjes. Ata u ankuau gjithashtu, në bazë të Nenit 6 § 1, në lidhje me kohëzgjatjen e procedurave, të cilat u zgjatën për gjashtë vjet, tre

muaj dhe 10 ditë, (nga 7 korriku 1989, kur palët iu bashkëngjiten si palë civile procesit penal, deri më 17 tetor 1995, kur vendimi i Gjykatës së Apelit të Katanxaros mori formë përfundimtare).

A. Në lidhje me Nenin 2

7. Gjykata vuri në dukje se, në bazë të Nenit 2, Italia duhet që të bënte rregullimet përkatëse ligjore që t'i detyronte spitalet, publike apo private qofshin, që të merrnin masat e përshtatshme për mbrojtjen e jetës së pacientëve. Ajo duhet të ofronte gjithashtu një sistem ligjor efektiv dhe të pavarur në mënyrë të tillë që të mund të përcaktohen shkaqet e vdekjes së pacientëve që janë nën kujdesin e mjekëve, qoftë në institucione publike apo private, dhe në rast se ka vend të ngarkohen me përgjegjësi personat fajtorë. Për këtë arsyе Gjykata konstatoi se nen 2 ishte i zbatueshëm në këtë rast dhe do të përbënte objekt gjykimi.

8. Gjykata vuri në dukje se procedimi penal kundër mjekut E.C. ishte parashkruar për shkak se mangësitë procedurale kishin çuar në vonesa, veçanërisht gjatë hetimit policor si dhe atij gjyqësor. Megjithatë, kërkuesit kishin pasur të drejtë në vinin në lëvizje procedura civile dhe kishin filluar procedurat në këtë drejtim. Është e vërtetë që nuk ka pasur deri më tanë ndonjë rast ku një mjek të jetë gjetur përgjegjës nga ana e një gjykate civile. Megjithatë, kërkuesit kishin arritur një marrëveshje me mjekun duke hequr dorë vullnetarisht, pas kësaj marrëveshjeje, nga vazhdimi i procedurave. Këto procedura mund edhe të ishin çuar në një urdhër drejtarë mjekut që ky të paguante dëmet si dhe të botohej vendimi gjyqësor në shtyp. Një vendim nga një gjykatë civile mund edhe të kishte çuar në një masë me karakter disiplinor kundër mjekut. Për këto arsyе Gjykata vlerësoi se kërkuesit i kishin mohuar vërvetes përdorimin e mjeteve më të mira në dispozicion të tyre – të tilla që, në rrethanat e çështjes në fjalë, do të kishin përmbytje detyrimet pozitive që rridhnin nga nen 2 – për të nxjerrë në dritë masën e përgjegjësisë së mjekut për vdekjen e fëmijës së tyre.

9. Gjykata ritheksoi se në rastet kur të afërmit e një personi të vdekur pranonin kompensim për zgjidhjen e një pretendimi civil për shkak të një neglizhencë mjekësore, nuk mund të pretendohet më se ai person ishte viktimi. Nuk ishte më e nevojshme për Gjykatën që të shqyrtoonte faktin që parashkrimi i procedimit kishte penguar që mjeku të ngarkohej me përgjegjësi për shkeljen e pretenduar të Nenit 2. Për këtë arsyе Gjykata vendosi se nuk ka pasur shkelje të Nenit 2.

B. Në lidhje me Nenin 6 § 1

10. Gjykata vuri në dukje se procedurat në fjalë ishin padyshim shumë komplekse. Për më tepër megjithëse pasi kërkuesit ishin paraqitur edhe si palë civile në proces që nga 7 korriku 1989, procedurat në shkallën e parë kishin qenë cenuar nga vonesa të tepërtë, nuk ka pasur ndonjë periudhë tjetër domethënëse pasiviteti për faj të autoriteteve (përveç shtyrjes së seancave në shkallë të parë e cila ishte shkaktuar nga greva e avokatëve). Për këtë arsyе Gjykata vlerësoi se një periudhe prej gjashtë vjetësh, tre muajsh dhe dhjetë ditësh për procedurat përpëra katër shkallëve gjyqësore nuk mund të konsiderohej si e paarsyeshme. Për këtë arsyе ajo mendoi se

nuk ka pasur shkelje të Nenit 6 § 1.

III. Koment

11. Del thuajse e qartë që rëndësia e problemeve të ngritura në këtë çështje do duhej gjykuar nga Dhomë e Madhe prej 17 gjyqtarësh dhe jo nga një Dhomë prej 7 gjyqtarësh. Është e çuditshme që vendimi ka qenë tepër i shkurtër në këtë rast (19 faqe gjithsej) dhe se arsyetimi ligjor i shumicës së gjyqtarëve nuk i ka kushtuar vëmendje dhe analizë të mjaftueshme jurisprudencës së Konventës që ka lidhje me raste të ngjashme, dhe zë, për çudinë tonë, veçse 5 faqe. Ky koment përpinqet që të hedhë dritë në disa prej problemeve përkatëse më në detaj.

12. Gjkata Evropiane e ka bërë vazhdimisht të qartë që Konventa nuk kërkon përgjithësisht ndonjë përbajtje të veçantë për të drejtën e brendshme penale¹. Megjithatë kanë kaluar tashmë më se gjashtëmbëdhjetë vjet që kur Gjkata dha vendimin e saj në çështjen e famshme X dhe Y kundër Holandës, më 26 mars 1985. Në atë çështje ajo vendosi se kur ngjarjet që kanë ndodhur normalisht rregullohen nga e drejta penale, mjetet me karakter civil janë të pamjaftueshme. Çështje të tillë serioze kërkojnë ekzistencën e sanksioneve efektive penale përkrah mjeteve me karakter civil.

13. Gjkata, në mënyrë më specifike, ka vendosur që, në rastet kur, prima facie², ka prova që është kryer një krim që ka çuar në humbjen e një jete njerëzore, ajo çfarë kërkohet konsiston në "një hetim tërësor dhe efektiv për identifikimin dhe ndëshkimin e personave përgjegjës si dhe në përfshirjen efektive të afërmve të viktimës në procesin hetimor". Mungesa e një hetimi efektiv në rastet kur është pasoja vdekja përbën në vetvete një shkelje e Nenit 2³. I njëjti qëndrim është mbajtur po ashtu edhe për vepra penale që nuk kanë pasur si pasojë vdekjen⁴.

14. Në shpalljen e vendimit në këtë çështje Gjkata u nis nga përqasja e mbajtur në rastin e çështjes së lartpërmendor X dhe Y kundër Holandës por pa iu referuar vendimit përkatës. Ajo vuri në dukje se qëndrimi i mbajtur në çështjen në fjalë – shkaktimi i vdekjes nga neglizhenca – ishte parashikuar dhe rregulluar juridikisht nga e drejta penale italiane por që vonesat procedurale kishin penguar përfundimin efektiv të procedimit penal në të cilin i akuzuari ishte gjetur fajtor. Në këtë mënyrë pra, sanksioni penal kishte ngelur "teorik dhe iluziv" dhe jo "praktik dhe efektiv". Në mënyrë të veçantë Italia është e njohur për vonesat e saj të tepërtë procedurale në

¹ Shih për shembull vendimin *Lauko kundër Sllovakisë* të 2 shtatorit 1998

² prima facie [lat.] – në pamje të parë.

³ Në këtë kuadër mjafton të kujtohen vendimet e Gjkatës Evropiane të të Drejtavetë Njeriut në lidhje me çështjet *Aksoy kundër Turqisë*, i 18 dhjetorit 1996, Aydinkundër Turqisë, i 25 shtatorit 1997, *Jordan kundër Mbretërisë së Bashkuar*, i 4 majit 2001 (shih në lidhje me këtë vendim të fundit Buletinin nr. 6 – Qershori 2001).

⁴ Shih vendimin e Gjkatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut në lidhje me çështjen *Assenov kundër Bullgarisë*, të 28 tetorit 1998.

çështjet sa civile aq edhe penale, të cilat edhe e kanë ngarkuar së tepërmi Gjykatën për vite të tëra⁵. Disa qindra shkelje janë konstatuar në këtë drejtim – shumë më tepër se kundër çdo vendi tjeter në Evropë, aq sa Italia u detyruar që të përgatisë dhe miratojë një ligj të veçantë për të lehtesuar situatën në këtë drejtim – ligjin Pinto. Megjithatë, edhe pse vonesa të tilla kishin penguar veprimin e së drejtës penale në këtë rast Gjykata nuk konstatoi shkelje as të Nenit 2 dhe as të Nenit 6 § 1.

15. Në pjesën më të madhe të sistemeve ligjore, neglizhenca mjekësore, edhe kur ajo çon në vdekje, mund të mos ndiqet penalisht në mënyrë të menjëherëshme, për shkak se mund të mungojnë disa prej elementeve që bëjnë që të fillojë në mënyrë të menjëherëshme ndjekja penale për një shkelje të caktuar⁶. Megjithatë kjo nuk kishte ndodhur kështu në çështjen Calvelli, që për më tepër ishte edhe çështje italiane. Një gjykatë italiane e shkallës së parë e kishte dënuar mjekun për vrasje të shkaktuar nga neglizhenca dhe korrektësia mbi themelin e këtij vendimi nuk ishte kundërshtuar. Megjithatë Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut vlerësoi se e drejta për të nisur procedimin civil, që pastaj kishte marrë fund me arrijen e një marrëveshjeje, ishte e mjaftueshme për të përbushur kërkeshat e Nenit 2 sipas të cilit vdekja duhet të hetohet. Gjykata në këtë rast nuk iu referua çështjes së ndëshkimit penal të cilën ajo e kishte theksuar qartë në çështjet turke të lartpërmendura.

16. Në një numër rastesh që kanë pasur të bëjnë me të drejtat civile (si për shembull e drejta për jetë private, liria e shprehjes) Gjykata ka konstatuar se ekzistanca e sanksioneve penale përbën një ndërhyrje joproportionale me respektimin e tyre. Kjo është pranuar edhe në rastet kur rregullime përkatëse të qëndrimeve të caktuara në fushën e këtyre të drejtave janë konsideruar si të nevojshme në një shoqëri demokratike dhe kur ndërhyrja është vlerësuar se ndiqte një “qëllim të ligjshëm” siç kërkohej në paragrafët e dyta të Neneve përkatëse të Konventës që parashikojnë këto të drejta⁷. Në raste të tjera është Gjykata ka vendosur është në thelb natyra e qëndrimit ose e sjelljes që mund ta bëjë sanksionin me karakter penal të nevojshëm dhe proporcional⁸.

17. Shkelja e kryer nga mjeku në çështjen Calvelli ishte vlerësuar si “vrasje nga neglizhenca”. Megjithëse i akuzuari u gjet fajtor atij iu dha një dënim me kusht dhe që nuk u shënuar në dosjen e tij personale. Ndoshta Gjykata

⁵ Sipas statistikave të vitit 2000 Italia ishte shteti që kishte pasur më shumë raste në Gjykatën e Strasburgut, 2516 dhe është dënuar në 230 prej tyre kryesisht për shkelje të Nenit 6 të Konventës Evropiane të të Drejtave të Njeriut.

⁶ Shih për shembull vendimin e Gjykatës në lidhje me çështjen Powell kundër Mbretërisë së Bashkuar, të 21 shkurtit 1990.

⁷ Shih vendimet e Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut në lidhje me çështjet Handyside kundër Mbretërisë së Bashkuar të 7 dhjetorit 1976, Dudgeon kundër Mbretërisë së Bashkuar, të 22 tetorit 1981, Norris kundër Irlandës të 26 tetorit 1988.

⁸ Shih vendimet e Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut në lidhje me çështjet Laskey Jaggard dhe Brown kundër Mbretërisë së Bashkuar, të 19 shkurtit 1997 dhe Muller kundër Zvicrës, të 24 majit 1998.

në këtë çështje ka dashur të pasqyrojë parimin e proporcionalitetit të zbatuar prej saj në çështjet në lidhje me Nenet 8 dhe 10 të përmendura më lart, megjithëse vendimi nuk bënte ndonjë referencë të qartë në këtë drejtim. Gjykatat italiane të cilat edhe kishin dëgjuar të gjitha faktet e çështjes mbajtën haptazi qëndrimin që krimi që ato konstatuan se ishte kryer nuk kërkonte një sanksion të rëndë. Kjo gjë mund ta ketë çuar Gjykatën Evropiane të të Drejtave të Njeriut të arrijë në përfundimin se nuk duhej fare një sanksion me karakter penal. Shumica e gjyqtarëve gjithsesi nuk e shpjeguan qartë qëndrimin e tyre dhe as se si ky vendim mund të ishte në përputhje me natyrën absolute të Nenit 2 dhe me rëndësinë themelore që e drejta e jetës kishte, siç kishte dalë qartë në pah në rastet Turke dhe Britanike të lartpërmendura.

18. Përsa i përket afatit të arsyeshëm në kuadrin e Nenit 6, Gjykata, pa shpjeguar pse, vlerësoi se afati fillonte të vepronte pas datës në të cilën kërkuesit ishin paraqitur formalisht si palë civile dhe jo nga data kur ata e kishin vënë në dijeni shtetin në lidhje me ankimin e tyre. Ky qëndrim është i ndryshëm nga ai që është mbajtur në çështjet Howarth kundër Mbretërisë së Bashkuar, vendim i 21 shtatorit 2000 dhe Egmez kundër Qipros, të 21 dhjetorit 2000, të cilat për më tepër as nuk u cituan në këtë vendim.

19. Tre gjyqtarë dhanë mendime të kundërtë me shumicën duke arsyetuar shkelje të Nenit 2 dhe një gjyqtar tjetër duke argumentuar shkelje të Nenit 6 përsa i përket problemit të afatit të arsyeshëm për gjykim të kërkuar nga ky Nen.